

УДК 378.016:[331.548:004]

Олефіренко Н. В., Пономарьова Н. О.

СПЕЦКУРС З ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ШКОЛЯРІВ

Статтю присвячено висвітленню особливостей підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності. Для забезпечення поетапного формування готовності майбутніх учителів інформатики до профорієнтаційної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах запропоновано авторський спецкурс «Теорія та методика профорієнтаційної роботи вчителя інформатики». Розкрито структуру спецкурсу, його мету і завдання, тематику і зміст кожного модуля, представлено очікувані результати. Показано систему спеціальних знань та вмінь, на формування яких спрямований зазначений спецкурс. Запропонований спецкурс був апробований у процесі підготовки студентів спеціальності «Інформатика» фізико-математичного факультету Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди.

Ключові слова: підготовка учителя інформатики, професійна орієнтація, ІТ-спеціальності, профорієнтаційна робота, зміст навчальної дисципліни.

Відповідно до Концепції реформування середньої освіти «Нова українська школа» (2017 р.), сучасний педагог повинен здійснювати професійну педагогічну діяльність на основах особистісно-зорієнтованої педагогічної парадигми, використовуючи інноваційні підходи та враховуючи сучасні вимоги суспільства [1]. Водночас у Концепції розвитку педагогічної освіти (2017 р.) наголошується, що здійснення масштабних освітніх реформ в Україні неможливе без докорінної модернізації всієї системи підготовки педагогічних працівників [2].

У складних умовах сьогодення особливого значення набуває профорієнтаційна складова частина професійної педагогічної діяльності учителя інформатики, оскільки саме він уявляється ключовою фігурою, здатною надати своєчасну та якісну підтримку школярам в їх професійному самовизначенні на вкрай затребувані на світовому та вітчизняному ринках праці ІТ-спеціальності [3].

Особливості підготовки майбутніх учителів інформатики висвітлюються в працях В. Бикова, Л. Білоусової, М. Жалдака, Н. Морзе, Ю. Рамського, Ю. Спіріна та інших. Проблемам підготовки майбутніх учителів до професійної орієнтації учнів присвячені дослідження І. Ареф'єва, В. Витязєва, В. Зінченко, С. Золотухіної, Г. Клімова, Є. Павлютенкова, В. Ригова, В. Симоненка, М. Степаненкова, Б. Ханжарової, В. Харламенко, М. Ховрича, Н. Шадієва та інших. Однак поза увагою дослідників залишилися специфічні аспекти професійної орієнтації школярів на сучасні й перспективні ІТ-спеціальності, а також теоретичні засади і методи підготовки майбутніх учителів інформатики до ефективної профорієнтаційної діяльності.

Метою статті є висвітлення особливостей методики підготовки майбутніх учителів інформатики до професійної орієнтації школярів.

Підготовка майбутніх учителів інформатики до професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності спрямовується на формування в них готовності до здійснення профорієнтаційної роботи зі школярами на ІТ-спеціальності. Формування готовності майбутнього вчителя інформатики до професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності має здійснюватися поетапно – в процесі чітко структурованої навчальної діяльності, кожен з логічно взаємопов'язаних етапів якої ґрунтується на результатах попереднього, розширює й поглиблює знання, вміння та навички студентів й доповнює їх новими. Виділяємо базовий, продуктивний та рефлексивно-корекційний етапи підготовки майбутнього вчителя інформатики до професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності [4].

Реалізація завдань кожного із вказаних етапів вимагає поглиблення змісту окремих модулів навчальних дисциплін, введення додаткових модулів, розширення програми педагогічних та інших видів практик [5].

Окрім того, уявляється необхідним на продуктивному етапі підготовки введення спецкурсу для майбутніх учителів інформатики «Теорія та методика профорієнтаційної роботи вчителя інформатики».

Як свідчить аналіз навчальних планів з підготовки вчителів інформатики, вивчення цієї навчальної дисципліни органічно вписується до переліку вибіркового навчальних дисциплін третього року навчання (6-го семестру).

Навчальна дисципліна «Теорія та методика профорієнтаційної роботи вчителя інформатики» зорієнтована на опанування студентами спеціальних знань та умінь щодо здійснення професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності. Основними завданнями вивчення цієї дисципліни є:

- засвоєння знань про специфіку складників професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності;
- набуття вмінь проведення профорієнтаційної роботи зі школярами на ІТ-спеціальності на всіх етапах її здійснення;
- формування переконань та мотивів проведення профорієнтаційної роботи зі школярами на ІТ-спеціальності.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- функції вчителя інформатики у професійній орієнтації школярів на ІТ-спеціальності;
- складники профорієнтаційної роботи зі школярами на ІТ-спеціальності та їх специфіку;
- етапи профорієнтаційної роботи зі школярами на ІТ-спеціальності та їх зміст;
- основи професіографії ІТ-спеціальностей;
- форми, методи та засоби здійснення професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності.

Передбачається набуття студентами таких умінь:

- конкретизувати мету та завдання профорієнтаційної роботи зі школярами на ІТ-спеціальності, додати їй зміст;
- упроваджувати сучасні ефективні форми, методи та засоби профорієнтаційної роботи;
- виокремлювати в навчальному матеріалі предмету «Інформатика» новітні засоби профорієнтаційної роботи та органічно включати їх до навчального процесу;
- ефективно використовувати медіа-інформацію, пов'язану із проблемою професійної орієнтації учнів на ІТ-спеціальності;
- визначати перспективні напрями розвитку ринку ІТ-професій та професіографічні характеристики нових та наднових ІТ-професій;

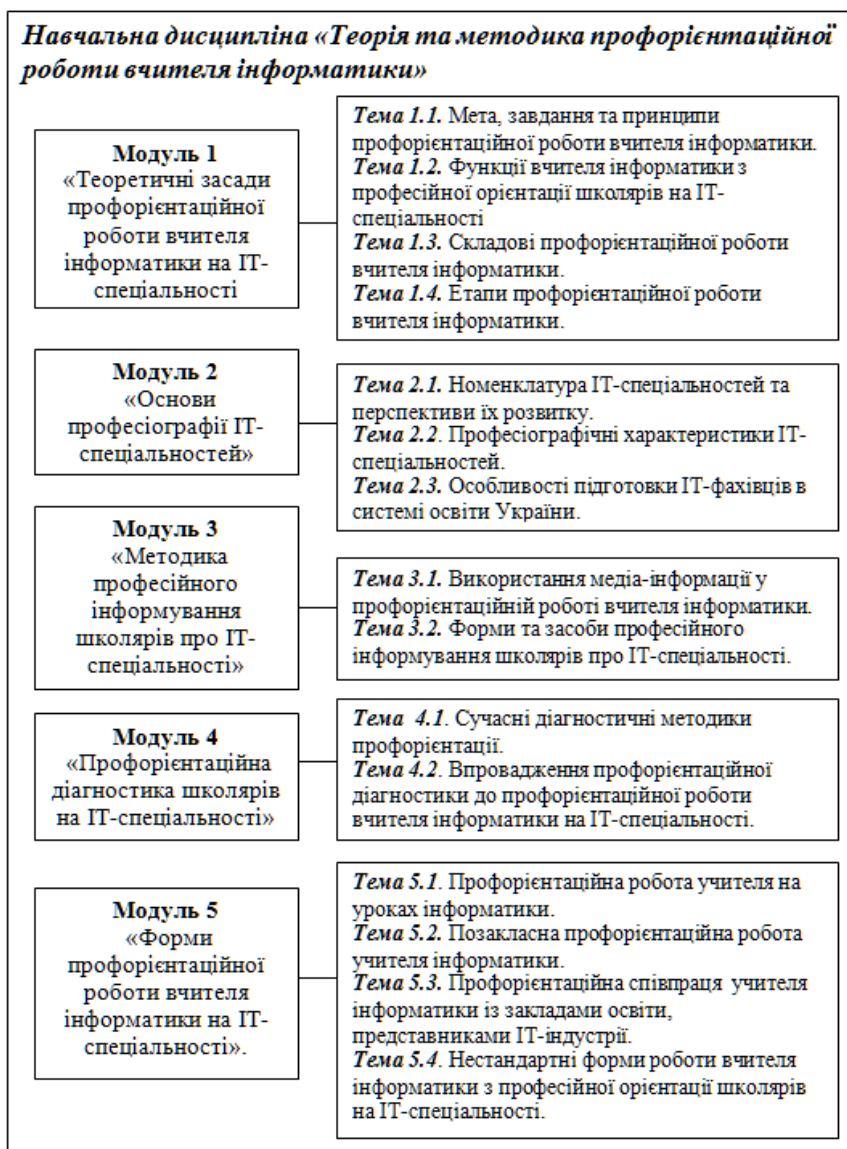

Рис. 1. Зміст навчальних модулів дисципліни «Теорія та методика профорієнтаційної роботи вчителя інформатики»

- здійснювати вивчення особистості учня в контексті їх професійного самовизначення;
- координувати власну профорієнтаційну діяльність із сучасними формами профорієнтаційної роботи, що застосовуються вищими навчальними закладами та представниками ІТ-індустрії.

Даний навчальний курс складається з п'яти модулів: «Теоретичні засади профорієнтаційної роботи вчителя інформатики на ІТ-спеціальності», «Основи професіографії ІТ-спеціальностей», «Методика професійного інформування школярів про ІТ-спеціальності», «Профорієнтаційна діагностика школярів на ІТ-спеціальності», «Форми профорієнтаційної роботи вчителя інформатики на ІТ-спеціальності».

Зміст навчального матеріалу модулю «Теоретичні засади профорієнтаційної роботи вчителя інформатики на ІТ-спеціальності» включає поняття мети, завдань та принципів роботи вчителя інформатики з професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності, функції вчителя інформатики з професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності; складники та зміст етапів профорієнтаційної роботи вчителя інформатики зі школярами на ІТ-спеціальності.

За результатами вивчення модулю «Основи професіографії ІТ-спеціальностей» майбутні вчителі інформатики мають засвоїти номенклатуру ІТ-спеціальностей та перспективи їх розвитку; професіографічні характеристики ІТ-спеціальностей; особливості підготовки ІТ-фахівців у системі освіти України.

Основними питаннями модулю «Методика професійного інформування школярів про ІТ-спеціальності» є використання медіа-інформації у профорієнтаційній роботі вчителя інформатики, форми та засоби професійного інформування школярів про ІТ-спеціальності.

Модуль «Профорієнтаційна діагностика школярів на ІТ-спеціальності» включає вивчення сучасних діагностичних методик профорієнтації та специфіки впровадження профорієнтаційної діагностики до профорієнтаційної роботи вчителя інформатики на ІТ-спеціальності.

Опанувавши модуль «Форми профорієнтаційної роботи вчителя інформатики на ІТ-спеціальності», студенти мають засвоїти методику здійснення профорієнтаційної роботи учителя інформатики на уроках, у позакласній роботі, у профорієнтаційній співпраці із закладами освіти, представниками ІТ-індустрії, а також оволодіти нестандартними формами роботи вчителя інформатики з професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності.

Отже, студент, який успішно завершив вивчення дисципліни «Теорія та методика профорієнтаційної роботи вчителя інформатики»:

- розумітиме сутність та складники профорієнтаційної роботи вчителя інформатики; його функції у професійній орієнтації школярів на ІТ-спеціальності;
- знатиме зміст та специфіку етапів професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності; аналізувати предмет праці людей різних типів ІТ-спеціальностей;
- буде вміти визначати вимоги до індивідуально-психологічних особливостей людини у відповідності до типу ІТ-спеціальності;
- буде вміти діагностувати професійно важливі індивідуально-психологічні особливості особистості за типами ІТ-спеціальностей;
- буде вміти використовувати та розробляти професіографічні картки та професійний план;
- буде вміти вибирати ефективні форми й методи профорієнтаційної роботи зі школярами на ІТ-спеціальності;
- буде вміти планувати та розробляти заходи з профорієнтаційної роботи на ІТ-спеціальності.

На базі кафедри інформатики фізико-математичного факультету Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди впродовж 2012–2017 років здійснювалося експериментальне впровадження описаного спецкурсу з підготовки майбутніх учителів інформатики до профорієнтаційної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах, аналіз результатів якого дає підстави для позитивних висновків щодо її впливу на якість підготовки майбутніх педагогів.

Використана література:

1. Концепція нової української школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
2. Концепція розвитку педагогічної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-konceptiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
3. Пономарьова Н. О. Специфіка професійної орієнтації молоді у сучасний період розвитку суспільства / Л. І. Білоусова, Н. О. Пономарьова // Народна освіта. – 2016. – № 5. – С. 19–24.
4. Пономарьова Н. О. Модель підготовки майбутнього вчителя інформатики до професійної орієнтації школярів на ІТ-спеціальності інформатики / Н. О. Пономарьова // Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». – Харків, 2017. – Вип. 58. – С. 137–148.
5. Пономарьова Н. О. Підготовка майбутніх учителів інформатики до профорієнтаційної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах: монографія / Н. О. Пономарьова. – Харків, ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2018. – 325 с.

References:

1. Concept of a new Ukrainian school [Online]. Available: : <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>.
2. Concept of development of pedagogical education [Online]. Available: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-konceptiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.
3. Ponomarova N. O., Bilousova L. I. (2016) Specificity of career guidance of youth in the modern period of society's development. *Narodna osvita*. 2016. № 5. p. 19–24.
4. Ponomarova N. O. (2017) Model preparation of future teacher of informatics to career guidance of pupil for the IT-specialty. Collection of scientific works «Pedagogy and Psychology». Kharkiv. Vol. 58. p. 137–148.
5. Ponomarova N. O. (2018) Preparation of future teachers of informatics to career guidance in school: monograph. Kharkiv. G. S. Scovoroda KhNPU. 325 p.

Олефиренко Н. В., Пономарёва Н. А. Спецкурс по подготовке будущих учителей информатики к профессиональной ориентации школьников

Статья посвящена рассмотрению особенностей подготовки будущих учителей информатики к профессиональной ориентации школьников на IT-специальности. Для обеспечения поэтапного формирования готовности будущих учителей информатики к профориентационной работе в общеобразовательных учебных заведениях предложен авторский спецкурс «Теория и методика профориентационной работы учителя информатики». Раскрыта структура спецкурса, его цели и задачи, тематика и содержание каждого модуля, представлены ожидаемые результаты. Рассмотрена система специальных знаний и умений, на формирование которых направлен разработанный спецкурс. Предложенный спецкурс был апробирован в процессе подготовки студентов 3 курса специальности «Информатика» физико-математического факультета Харьковского национального педагогического университета имени Г. С. Сковороды.

Ключевые слова: подготовка учителя информатики, профессиональная ориентация, IT-специальности, профориентационная работа, содержание учебной дисциплины.

Olefirenko N. V., Ponomarova N. O. Special course for preparation of future teachers of informatics to career guidance of pupils

The article treats questions about features of training future teachers of informatics to career guidance of pupils for the IT specialty. In order to ensure the gradual formation of the readiness future teachers of informatics for career guidance in schools, the authors offer special course "Theory and methodology of career guidance of teacher of informatics". The structure of the special course, its objectives and tasks, the subject and content of each module are determined, the expected results are presented in the article. The system of special knowledge and skills is shown. The special course was tested in the process of professional preparation students of specialty "Informatics" in the Faculty of Physics and Mathematics of the G. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Key words: preparation of teachers of informatics, professional orientation, IT specialty, career guidance, content of educational course.